



Stúdentaráð Háskóla Íslands

Umsögn Stúdentaráðs Háskóla Íslands vegna draga að tillögu til þingsályktunar um Menntastefnu 2030

7. mars 2020

Stúdentaráð Háskóla Íslands tekur undir orð [draga að tillögu](#) til þingsályktunar um að öll eigi að hafa jöfn tækifæri til náms því öll geta lært og öll skipta máli. Samkvæmt tillögunni skal menntastefna til ársins 2030 endurspeglar leiðarljósið allir geta lært sem felur í sér áherslu á virka þátttöku allra í lýðræðissamfélagi sem byggir á jafnrétti og mannréttindum, heilbrigði og velferð og sjálfbærni. Mun Stúdentaráð hafa það að leiðarljósi við gagnrýnda skoðun tillögunnar.

Tillagan felur vissulega í sér falleg orð og göfug markmið. Stúdentaráð leggur á sama tíma áherslu á að þær aðgerðir sem koma til í háskólakerfinu í dag munu þá þurfa að samrýmast þessum orðum og markmiðum stefnunnar. Ber hér að nefna að umræða um hækkun skrásetningargjalda við Háskóla Íslands, stærsta opinbera háskóla landsins, myndi vinna þvert gegn þessu leiðarljósi stefnunnar.

Jöfn tækifæri til menntunar

Í kafla B um Jöfn tækifæri til menntunar, nánar tiltekið á bls. 3, í tillögunni kemur fram að *unnið verði markvisst að vitundarvakningu þjóðarinnar um mikilvægi menntunar alla ævi*. Fagnar Stúdentaráð markmiðinu en bendir á að það er þvert á þær hugmyndir sem fram koma í greinargerð með frumvarpi um Menntasjóð námsmanna, þar sem áhersla er lögð á að þjóðfélagslegur ábati af því að mennta einstaklinga yfir 60 ára aldri sé ekki eins mikill og ef um yngri einstaklinga er að ræða. Kemur þar nánar tiltekið fram að *“Séu einstaklingar þegar komnir á síðari hluta starfsævi sinnar þegar þeir sækja sér menntun má ætla að menntunin skili sér í minna mæli aftur til þjóðfélagsins þar sem færri ár eru eftir af starfsævi þeirra”*. Í frumvarpi um Menntasjóð námsmanna er nánar tiltekið gerð sú breyting á námslánakerfinu að takmörk eru fyrir því hvaða aldurshópar geti sótt sér nám með stuðningi ríkisins í formi námslána. Auk þess eru aldurstakmörk sett á fýsilegustu kjör námslánanna, þar sem aðeins þau sem útskrifast 35 ára eða yngri hafa kost á að njóta tekjutengdra afborgana. Aðilar yfir 36 ára þurfa að greiða lánið til baka óháð tekjum sínum og er það óhjákvæmilega þungbærari kostur í flestum tilfellum.



Stúdentaráð Háskóla Íslands

Í sama kafla á bls. 4 segir að *“Auknar væntingar verða gerðar til nemenda um þrautseigju árangur í námi og að ljúka námi á tilsettum tíma að teknu tilliti til þarfa og aðstæðna.”* Leggur Stúdentaráð hér áherslu á að slíkar væntingar verða aldrei að veruleika þegar kemur að nemendum í háskólum landsins ef ekki koma til róttækar breytingar á þeirra námsumhverfi og stuðningi sem stúdentar geta sótt sér meðan námi stendur. Stúdentaráð vísar því í [umsögn ráðsins](#) um Menntasjóð, bls. 1-2, og nauðsynlegar breytingar á framfærslulánum í því frumvarpi. Íslenskir stúdentar hafa miklar fjárhagsáhyggjur og mikil atvinnuþátttaka stúdenta er ein helsta áskorun þeirra. Fjárhagsáhyggjur eru þriðja algengasta ástæða þess að íslenskir stúdentar tefjast í námi um eitt ár eða meira. Í könnunni kemur fram að 34,8% stúdenta mátu fjárhagsstöðu sína alvarlega, 43% mátu háskólanám sitt þannig að þau þurfi að stunda það af mikilli ákefð (high intensity) á sama tíma og 49,5% stúdenta [vinna](#) með skóla og [meirihluti](#) þeirra sem gegna launuðum stöðum vinna yfir 20 klukkutíma á viku. Þessum auknu væntingum verður ekki mætt nema námsumhverfi stúdenta verði bætt til muna, til dæmis með hærri framfærslu frá LÍN og þar með auknum fjárframlögum til lánasjóðsins.

Í 6. kafla greinargerðar með tillögunni um jöfn tækifæri til náms er aðalumfjöllunin um aðgerðir á háskólastigi um stuðningskerfi námsmanna. Þar segir t.d. að koma þurfi til námsstuðningskerfi sem sátt skapist um. Til að sátt megi ríkja um slíkt kerfi meðal námsmanna leggur Stúdentaráð áherslu á [umsögn ráðsins vegna frumvarps um Menntasjóð námsmanna](#). Ber þar hæst að vaxtakjör eru án vaxtahámarks og þarf ekki mikið til að vaxtakjör námslána éti upp ávinning niðurfellingar hluta námslánsins fyrir endurgreiðendur.

Umhverfismál og loftslagsváin

Loftslagsverkföll ungs fólks hafa nú staðið yfir í rúmt ár hérlendis. Skipuleggjendur verkfallanna hafa verið Stúdentaráð Háskóla Íslands, Landssamtök íslenskra stúdenta, Samband íslenskra framhaldsskólanema og Ungir umhverfissinnar. Samtök stúdenta og nemenda hafa því krafist þess hvern föstudag að stjórnvöld taki til aðgerða í þágu loftslagsins vegna loftslagsvárisinnar. Grunnskólabörn hafa mætt hvern föstudag og ræða þau þar helst um að vilja fá betri fræðslu og menntun um loftslagsmál og umhverfið. Telur Stúdentaráð því mikilvægt að leggja áherslu á þau málefni í menntastefnu til 2030, enda nauðsynlegt að stjórnvöld tryggi með óyggjandi hætti að fræðsla og þekking komandi kynslóðar á þessum



Stúdentaráð Háskóla Íslands

málum verði augin á öllum skólastigum, svo sú kynslóð sé sem best til þess búin að takast á við loftslagsvandann sem hún erfir frá eldri kynslóðum.

Stúdentaráð telur þá sýn fara saman við meginmarkmið stefnunnar (markmið C) um að námskrá, námsumhverfi og námsmat styðji við hæfni til framtíðar. Þessu til viðbótar telur Stúdentaráð þau markmið sem fram koma á bls. 7 um *áhrif nemenda á eigið nám og nemendalýðræði* af hinu góða þar sem fram kemur að hvetja þarf fólk á öllum aldri til að taka virkan þátt í samfélaginu, ræða og greina viðkvæm álitamál og taka þátt í að móta og taka mikilvægar ákvarðanir. Þó menntastefnan tali almenns eðlis um t.d. skipulag en snertir síður á einstaka fögum eða þáttum kennslu, teljum við að í ljósi þess neyðarástands sem við stöndum nú frammi fyrir sé nauðsyn að grípa til ráða sem þessa. Ætti stefnumótun um umhverfisvitund og loftslagsvána t.d. vel heima undir C kafla um að námskrá styðji við hæfni til framtíðar. Þessi áhersla menntastefnunnar rímar vel við áherslu Stúdentaráðs um að hlustað sé á kröfur loftslagsverkfallsins og þeirra nemenda sem þangað hafa komið til að krefjast aðgengi að menntun vegna várinnar og umhverfismála ásamt kraftmeiri aðgerðum stjórnvalda.

Umfram það telur Stúdentaráð líklegt að ef nemendur hefðu haft frekari aðkomu að mótun stefnunnar hefðu umhverfismál verið fyrirferðamikil, auk þess að greinargerð tilgreinir að heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun sé til hliðsjónar við gerð stefnunnar. Í 5. kafla greinargerðar stefnunnar, á bls. 11, segir einnig að áhersla sé lögð á að íslenskt menntakerfi sé sem best í stakk búíð til að takast á við ófyrirséðar breytingar og áskoranir framtíðarinnar. Eigi það að vera raunin telur Stúdentaráð ekki hægt að ganga fram hjá málaflokki umhverfis- og loftslagsmála við stefnugerðina.

Geðheilsa og þjónusta við stúdenta

Stúdentaráð fagnar markmiði um samstarf, samráð og samþættingu innan og milli kerfa eins og fram kemur á bls. 8 í kafla C. Stúdentaráð hvetur til þess að horft sé til yfirlýsingar ráðsins [um heilsugæslu fyrir háskólanema](#) þar sem ljóst er að hægt sé að tvinna saman starfsnám undir handleiðslu í heilbrigðisvísindum, félagsráðgjöf og þjónustu fyrir nemendur sem nauðsyn er fyrir. Þá þarf að efla sálfræðiþjónustu og geðheilbrigðisþjónutsu í menntastofnunum landsins, vert er að rifja upp [rannsókn](#) frá 2018 þar sem fram kom að 34,4% nemenda í HÍ, HR og HA mældust yfir klínískum mörkum þunglyndis og tæp 20%



Stúdentaráð Háskóla Íslands

yfir klínískum mörkum kvíða. Gera þarf betur í þessum efnum og þarf ríkið að taka af skarið.

Verk- og starfsnám

Stúdentaráð telur nauðsynlegt að fjalla um verk- og starfsnám á háskólastigi í breiðari skilningi en eingöngu vegna kennaranema. Verknám, sérlega í námi í heilbrigðisvísindum, er krefjandi, ólaunað og veldur nemendum mikilli streitu í dag. Mætingarskylda í ólaunuðu verknámi er há, t.d. [95% vegna hjúkrunarfræðinema í HÍ](#), og er þar með útilokað fyrir suma hverja, og þá sér í lagi foreldra, að uppfylla kröfur námsins. Stúdentaráð samþykkti einnig einróma á fundi sínum í febrúarlök að breytinga sé þörf á fyrirkomulagi starfsnáms í heilbrigðisvísindum, enda mætingarkröfur óraunhæfar og mjög streituvaldandi. Þá er starfsnám sem boðið er upp á í hinum ýmsu námsgreinum of oft ólaunað, t.d. fyrir nema í lögfræði hjá ráðuneytum ríkisins, þvert á gagnrýni [BHM](#) og [LÍS](#). Stúdentaráð telur nauðsynlegt að menntun með verk- og starfsnámi sé viðurkennd í menntastefnu 2030 og fái pláss í umræðunni hjá stefnumótun ríkisins. Þá telur Stúdentaráð rétt að samtök nemenda komi að þeirri stefnumótun.